

**Тернопільська обласна рада
Департамент освіти і науки Тернопільської обласної військової адміністрації
Фаховий коледж Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної
академії ім. Тараса Шевченка**

*Циклова комісія трудового навчання та технологій
і образотворчого мистецтва*

ЗАТВЕРДЖУЮ
Заступник директора
з навчально-виховної роботи
 Лариса РАЦ
« 31 вересня » 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Рисунок

**Освітньо-професійний ступінь фаховий молодший бакалавр
Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка**

Спеціальність 014.12 Середня освіта (Образотворче мистецтво)

Освітньо-професійна програма Середня освіта (Образотворче мистецтво)

Гуменюк Б. О. Рисунок : робоча програма навчальної дисципліни для здобувачів фахової перед вищої освіти з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 014.12 Середня освіта (Образотворче мистецтво). Кременець, 2022. 31 с.

Розробник:

Гуменюк Богдана Олександрівна – викладач циклової комісії трудового навчання та технологій і образотворчого мистецтва Фахового коледжу КОГПА ім. Тараса Шевченка.

Робоча програма затверджена на засіданні циклової комісії трудового навчання та технологій і образотворчого мистецтва (протокол від 31.08.2022 р. № 1).

Голова циклової комісії _____

Віталій ПИСАРЕНОК

1. Вступ

Рисунок є важливою частиною образотворчого мистецтва та посідає чільне місце у навчанні здобувачів фахової передвищої освіти та становленні вчителя образотворчого мистецтва. Основне завдання курсу полягає в практичному оволодінні здобувачами рисунком, як графічною мовою. Для цього пропонується необхідний обсяг практичних завдань та завдань для самостійної роботи.

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Рисунок» складена для навчання здобувачів освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр» відповідно до освітньо-професійної програми Середня освіта (Образотворче мистецтво) з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 014.12 Середня освіта (Образотворче мистецтво).

2. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітньо-професійний ступінь	Характеристика навчальної дисципліни							
Кількість кредитів ECTS – 22	Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка	Нормативна							
Змістових модулів – 12	Спеціальність 014 Середня освіта (Образотворче мистецтво)	Рік підготовки:							
		1-й	2-й	3-й	4-й				
Загальна кількість годин – 660	Освітньо-професійна програма Середня освіта (Образотворче мистецтво)	Семестр							
		1	2	3	4	5	6	7	8
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 1; 2; 3;3; 3; 3; 3; 5 самостійної роботи студента – 0,8; 1,6; 1,7; 2; 2,8; 1,5; 3; 2,7	Освітньо-професійний ступінь: фаховий молодший бакалавр	Лабораторні							
		17	42	48	63	45	60	45	70
		Самостійна робота							
		13	33	27	42	42	30	45	38
		Вид контролю: залік – 4, 6, 8 екзамен – 3, 5, 7							

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить: 59,1 % до 40,9 %

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни – формування вмінь і навичок реалістичного зображення, розуміння суті творчого процесу і створення художнього образу.

Завдання курсу – образно сприймати навколишню дійсність і передавати реальний образ просторових предметів на площині паперу, формувати вміння образного аналізу моделі; вивчати закономірності природи, принципів і методів реалістичного зображення об'ємної форми засобами рисунку; підвищувати культуру сприйняття здобувачів, формувати високі естетичні потреби, здібності творити за законами краси.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у здобувачів фахової передвищої освіти повинні бути такі **компетентності**:

ЗК2 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК6 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК7 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

СК2 Здатність до використання предметних знань в освітньому процесі.

СК3 Здатність до інтеграції предметних знань з різних освітніх галузей.

СК16 Здатність розуміти основи образотворчої грамоти, аналізувати історичні етапи розвитку образотворчого мистецтва, художні твори; використовувати спеціальну термінологію; усвідомлювати значення образотворчого мистецтва у вихованні учнівської молоді.

СК17 Здатність до оволодіння методологією образотворчої діяльності й засвоєння основ художньої майстерності.

СК18 Здатність володіти академічними та сучасними техніками, прийомами та засобами рисунку, живопису, композиції.

СК20 Здатність до організації, проведення й оцінки результативності навчальних практик, виховних заходів та виставок творів образотворчого мистецтва.

СК 24 Здатність створювати та реалізовувати художні проєкти.

Програмні результати навчання

Нормативний зміст вивчення здобувачами фахової перед вищої освіти навчальної дисципліни «Рисунок» сформульований у таких програмних результатах навчання:

РН3 Аналізувати можливості професійного розвитку з урахуванням умов педагогічної діяльності та індивідуальних запитів і потреб.

РН6 Застосовувати міжпредметні зв'язки та інтеграцію змісту різних освітніх галузей в освітньому середовищі.

PH16 Володіти теоретико-методичними знаннями у галузі образотворчого мистецтва, принципами та закономірностями організації навчання образотворчому мистецтву в закладах загальної середньої освіти.

PH17 Уміти застосовувати у професійній та творчій діяльності художні техніки і матеріали образотворчого мистецтва та володіти основами художньої майстерності.

PH18 Уміти розвивати творчу уяву, образне мислення та художній смак учнів.

PH19 Виявляти здатність до створення власних художніх задумів, розробляти ескізи, проекти, виконувати та презентувати творчі роботи.

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Зміст, цілі та завдання навчального рисунку

Тема 1. Мова та характерні особливості художньо-виразного лінійного рисунку. Відмінності мови художньо-виразного лінійного рисунку від мови креслення.

Малюнок як одна із важливих основ образотворчої грамоти, який будується в першу чергу на законах перспективи. Вивчення історії розвитку реалістичного малюнку та його різновидів.

Тема 2. Види навчального рисунку. Поняття про рисунок. Історія розвитку реалістичного рисунку. Начерки, їх ціль та завдання.

Змістовий модуль 2. Лінійно-художнє зображення геометричних фігур

Тема 3. Розуміння явищ спостережуваної перспективи. Поняття про перспективу. Лінійна та повітряна перспектива.

Тема 4. Рисунок плоских предметів у перспективному скороченні. Особливості побудови предметів відносно лінії горизонту.

Тема 5. Рисунок об'ємних предметів прямокутної форми у перспективному скороченні. Аналіз форми та послідовність виконання.

Тема 6. Рисунок предметів у перспективному скороченні. Перспектива кола. Послідовність та особливості побудови.

Тема 7. Рисунок предметів циліндричної форми у перспективному скороченні. Аналіз форми та послідовність побудови.

Тема 8. Рисунок предметів конічної форми у перспективному скороченні. Особливості та послідовність побудови моделі.

Тема 9. Рисунок предметів комбінованої форми у перспективному скороченні. Аналіз форми моделі та послідовність виконання рисунку.

Тема 10. Рисунок предметів різної конфігурації у перспективному скороченні. Аналіз форм предметів та послідовність виконання малюнку.

Змістовий модуль 3. Світлотіньове зображення з натури

Тема 11. Рисунок з натури. Значення рисування з натури для виявлення об'ємної форми і просторового розміщення предметів в рисунку. Рисунок з натури натюрморту.

Тема 12. Засвоєння техніки світлотіньового рисунка. Виконання вправ з різних видів штриховки та на градацію тону.

Тема 13. Рисунок натюрморту з групи геометричних тіл на нейтральному тлі.

Компоновка зображення на форматі, послідовність виконання натюрморту. Вивчення та передача пропорцій і форми предметів, їх матеріальності, виявлення за допомогою світла і тіні цілісності групи предметів, об'єму та освітлення.

Тема 14. Рисунок натюрморту з геометричних тіл та гіпсової вази.

Аналіз форм моделей натюрморту та послідовність виконання рисунку. Передача пропорцій і форми предметів, їх матеріальності, виявлення за допомогою світла і тіні цілісності групи предметів, об'єму та освітлення.

Тема 15. Рисунок натюрморту з простих предметів побуту.

Аналіз поданих моделей. Етапи виконання натюрморту. Вивчення методики зображення комбінованих предметів побуту, передачі пропорцій, об'єму, освітлення, матеріальності.

Тема 16. Рисунок складок драперії. Роль графічних матеріалів у рисунку. Вибір матеріалу для виконання роботи.

Вивчення особливостей та характеру зображення складок драперії передаючи її фактуру, будову геометричного рисунку, матеріальність та фактурність.

Тема 17. Рисунок складного натюрморту з предметів побуту на тлі драперії. Компоновка зображення на форматі. Аналіз форм та послідовність виконання.

Передача пропорцій і форми предметів, їх матеріальності, виявлення за допомогою світла і тіні цілісності групи предметів, об'єму та освітлення.

Тема 18. Порівняльні особливості різних технік світлотіньових зображень. Замальовки предметів побуту різними графічними матеріалами (олівець, вугіль, сангіна).

Змістовий модуль 4. Виконання натюрморту засобами світлотіні

Тема 19. Послідовність зображення предмета: схематизація, типізація, індивідуалізація, узагальнення. Зображення предметів об'ємної форми. Форма, об'єм, конструкція. Замальовки побутових предметів.

Тема 20. Композиція рисунка. Організація картинної площини. Вибір формату і масштабу зображення. Композиційні засоби виразності. Рисунок складок драперії різної форми і матеріалу (шовк, сукно, однотонна, з малюнком).

Тема 21. Рисунок складного натюрморту з 3-4 геометричних тіл на нейтральному тлі.

Вивчення закономірностей зображення предметів на форматі (композиційне розміщення, лінійно-конструктивна побудова, пропорційне співвідношення елементів натюрморту, світлотіньове вирішення, передача фактурності та об'єму, деталізація і кінцеве узагальнення роботи).

Тема 22. Рисунок простої симетричної гіпсової розетки на нейтральному тлі. Вивчення особливостей форми і пропорцій симетричної гіпсової розетки. Передача форми та матеріальності гіпсу.

Тема 23. Рисунок асиметричної гіпсової розетки на тлі складок драперії. Вивчення особливостей форми і пропорцій асиметричної гіпсової розетки. За допомогою світлотіні моделювати форму та передати матеріальність гіпсу. Навчатись аналізувати, порівнювати та узагальнювати форму предметів.

Тема 24. Рисунок гіпсової капітелі.

Вивчення особливостей форми і пропорцій архітектурних деталей (доричний та іонічний ордер). За допомогою світлотіні моделювати форму та передати матеріальність гіпсу і драперії. Аналіз, порівняння та узагальнення форми предметів.

Тема 25. Рисунок складного натюрморту з предметів різної форми і матеріалу на тлі складок драперії. Градації світлотіні. Передача об'єму форм у тональному рисунку натюрморту.

Змістовий модуль 5. Прийоми виконання зображення в різних техніках

Тема 26. Предмет і його зовнішні ознаки. Предмет зображення в рисунку. Форма, положення, конструкція, величина, плановість, освітленість, світлотінь, тон і колір, матеріальність і фактура предметів.

Тема 27. Рисунок натюрморту зі скляних предметів на тлі драперії. Значення освітлення для виявлення об'ємної форми і просторового розміщення предметів у рисунку.

Тема 28. Рисунок натюрморту з предметів побуту в положенні контражур (на тлі вікна). Світлотіньові градації тону при виявленні об'ємності форми, рельєфу її поверхонь, освітленості та положення в просторі.

Тема 29. Закон світла і тіней. Малювання побутових предметів. Виконання натюрморту на розвиток відчуття пропорцій. Рисунок натюрморту з 5 предметів різної конфігурації.

Тема 30. Рисунок комбінованих форм. Технічні прийоми рисунка та способи нанесення штрихів в залежності від характеру об'ємної форми. Замальовки в тоні різних предметів побуту на різних рівнях відносно лінії горизонту.

Тема 31. Основи перспективи у відображенні простору. Рисунок складного натюрморту на комплексне завдання (пропорції, простір, тон, ритм, акцент).

Тема 32. Принципи виконання рисунка інтер'єру. Рисунок інтер'єру у фронтальному положенні.

Вивчення принципів виконання рисунка інтер'єру, ознайомлення із основними поняттями і методами зображення перспективного скорочення фронтального інтер'єру відповідно до різних точок зору та лінії горизонту.

Тема 33. Рисунок інтер'єру у кутовому положенні.

Вивчення принципів виконання рисунка інтер'єру, ознайомлення із основними поняттями і методами зображення перспективного скорочення кутового інтер'єру відповідно до різних точок зору та лінії горизонту.

Тема 34. Рисунок побутових предметів у інтер'єрі (мольберт, крісло і ін.). Виконання зображення побутових предметів в інтер'єрі. Передача пропорцій, об'єму, матеріальності, освітлення, розміщення предметів в середовищі.

Тема 35. Рисунок натюрморту в інтер'єрі.

Вивчення принципів виконання рисунку складного натюрморту в інтер'єрі, ознайомлення із основними поняттями і методами зображення перспективного скорочення кутового або фронтального інтер'єру відповідно до різних точок зору та лінії горизонту. Передача синтезу предметів складного натюрморту з інтер'єром.

Змістовий модуль 6. Розвиток зорової пам'яті з природи та з пам'яті

Тема 36. Зарисовки на розвиток зорової пам'яті з природи та з пам'яті. Значення зарисовок для розвитку майбутнього художника-педагога.

Тема 37. Художньо-виразна техніка зображення начерків.

Особливості начерку, специфіка виконання зображення, відмінності від зарисовок.

Тема 38. Виконання замальовок тварин в стані спокою та в русі.

Вивчення методики виконання рисунку тварин в стані спокою та в русі. Вивчення будови та конструкції тіла птахів та тварин. Передача фактурності (хутро, пір'я та ін.) та характеру певного стану, положення тварини.

Тема 39. Рисунок екстер'єру. Замальовки фрагментів архітектури, міського пейзажу.

Вивчення лінійної і повітряної перспективи, передача пропорцій, характерного, тонових співвідношень, світлотіні, цілісності зображення.

Змістовий модуль 7. Вивчення і зображення черепа та елементів голови людини

Тема 40. Особливості зображення анатомічних форм голови людини.

Вивчення пропорцій голови людини. Значення освітлення в роботі над рисунком голови людини.

Тема 41. Особливості будови черепа людини. Рисунок черепа в трьох положеннях (фас, три чверті, профіль).

Вивчення пропорцій і форми черепа людини, вікових та расових особливостей, форми кісток та характеру їх з'єднання між собою. Передача цілісності зображення, аналіз та узагальнення форми.

Тема 42. Рисунок гіпсової (обрубовочної) голови за методом Г.Баммеса (три положення).

Вивчення методики та особливостей зображення гіпсової голови, вивчення пропорцій обличчя та їх співвідношення між собою. Передача цілісності зображення, аналіз та узагальнення форми.

Тема 43. Рисунок елементів голови людини з гіпсової маски Давида (око, ніс, губи, вухо).

Вивчення методики та особливостей зображення елементів гіпсової маски Давида, вивчення пропорцій окремих частин обличчя та їх співвідношення між собою. Методика виконання лінійно-конструктивного та тонового рисунку елементів гіпсової маски Давида.

Змістовий модуль 8. Вивчення і зображення голови людини

Тема 44. Рисунок голови людини в реальних пропорційних співвідношеннях. Вивчення методики та особливостей зображення голови людини, вивчення пропорцій обличчя та їх співвідношення між собою. Передача цілісності зображення, аналіз та узагальнення форми.

Тема 45. Рисунок гіпсової анатомічної голови (екорше).

Вивчення методики та особливостей зображення гіпсової анатомічної голови, вивчення пропорцій обличчя та їх співвідношення між собою. Особливості передачі мімічних м'язів обличчя, цілісності зображення, аналіз та узагальнення форми.

Тема 46. Рисунок гіпсової маски Давида.

Вивчення методики зображення гіпсової маски Давида, характерних рис та пропорцій обличчя. Аналіз форми та передача портретної подібності.

Тема 47. Рисунок маски Аполлона.

Вивчення методики зображення гіпсової маски Аполлона, характерних рис та пропорцій обличчя.

Тема 48. Рисунок натюрморту з гіпсовою головою Венери.

Виконання натюрморту з гіпсовою головою, композивання зображення, передача пропорцій, цілісності зображення, аналіз та узагальнення форми.

Тема 49. Рисунок гіпсової голови реалістичного трактування з чітко вираженою портретною характеристикою (Гаттамелата, Сократ, Вольтер) у трьох положеннях (фас, профіль, три чверті).

Тема 50. Рисунок гіпсової голови в ракурсі (Лаокоон).

Вивчення методики та особливостей зображення гіпсової голови у ракурсі.

Змістовий модуль 9. Вікові та статеві особливості при зображенні голови людини з натури. Портрет

Тема 51. Зарисовки голови людини в різних поворотах щодо лінії горизонту. Вивчення пропорцій голови людини, особливості зображення голови людини на різних рівнях відносно лінії горизонту.

Тема 52. Зарисовки голови людини різних вікових, етнічних та статевих категорій різними графічними матеріалами (олівець, вугіль, сангіна, туш перо). Портрет дитини, портрет людини похилого віку.

Вивчення специфіки пропорцій голови дитини та людини похилого віку.

Тема 53. Рисунок голови людини різних вікових та статевих категорій різними графічними матеріалами. Жіночий плечовий портрет. Чоловічий плечовий портрет.

Вивчення методики та особливостей зображення жіночого плечового портрету, вивчення пропорцій і характерних рис обличчя, плечового поясу та їх співвідношення між собою.

Змістовий модуль 10. Плечовий портрет людини

Тема 54. Рисунок жіночого плечового портрету в головному уборі.

Вивчення пропорцій та характерних рис обличчя, особливостей виконання жіночого плечового портрету в головному уборі. Аналіз та узагальнення форми, передача подібності натури.

Тема 55. Рисунок чоловічого плечового портрету з атрибутикою (окуляри, люлька, кепка, капелюх, шарф та ін.).

Вивчення пропорцій та характерних рис обличчя, особливостей виконання чоловічого плечового портрету з атрибутикою. Аналіз та узагальнення форми, передача цілісності зображення, подібності натури.

Тема 56. Рисунок автопортрету.

Вивчення пропорцій та характерних рис обличчя, особливостей виконання автопортрету. Аналіз та узагальнення форми, передача цілісності зображення, подібності натури.

Змістовий модуль 11. Рисунок гіпсових частин і моделей тіла людини та живої моделі з натури

Тема 57. Рисунок гіпсових деталей фігури людини (кисті, руки, стопи).

Вивчення конструктивної будови м'язів тіла людини, передача пропорцій, деталізація та узагальнення.

Тема 58. Рисунок деталей фігури людини з натури (руки, долоні, ноги, коліна).

Вивчення конструктивної будови деталей фігури людини, аналіз форми, передача пропорцій, деталізація та узагальнення.

Тема 59. Рисунок гіпсового жіночого торсу в анфас, профіль (Венера).

Вивчення методики виконання частин тіла людини на прикладі гіпсового торсу Венери. Композиційне розміщення, аналіз конструктивної форми, передача пропорцій, світлотіні, деталізація та узагальнення роботи.

Тема 60. Рисунок чоловічого торсу з живої натури. Вивчення методики виконання частин тіла людини на прикладі гіпсового торсу Венери. Композиційне розміщення, аналіз конструктивної форми, передача пропорцій, світлотіні, деталізація та узагальнення роботи.

Тема 61. Жіночий поясний портрет з виразним положенням рук.

Вивчення методики виконання зображення жіночого портрету з натури з виразним положенням рук. Композиційне розміщення, анатомічний аналіз конструктивної форми, передача пропорцій, світлотіні, деталізація та узагальнення роботи.

Змістовий модуль 12. Рисунок фігури людини

Тема 62. Рисунок постаті людини. Особливості зображення та пропорційні співвідношення жіночої та чоловічої фігури людини в повний ріст. Зарисовки фігури людини в різних положеннях.

Вивчення пропорцій, методики зображення, розуміти анатомічну будову фігури людини, передача пропорцій, світлотіні, деталізація та узагальнення роботи.

Тема 63. Рисунок оголеної чоловічої фігури у стані спокою (сидяче, лежаче положення).

Вивчення пропорцій людини, виконання конструктивної побудови чоловічої фігури у сидячому, лежачому положенні, передача пропорцій, світлотіні, деталізація та узагальнення роботи.

Тема 64. Рисунок оголеної жіночої фігури у стані спокою (сидяче, лежаче положення).

Вивчення пропорцій жіночої фігури, виконання конструктивної побудови фігури у сидячому, лежачому положенні, передача пропорцій, світлотіні, деталізація та узагальнення роботи.

Тема 65. Рисунок фігури людини в тематичному одязі. Сидяче положення. Особливості виконання зображення фігури людини в тематичному одязі у сидячому положенні. Виконання конструктивної побудови фігури, передача пропорцій, світлотіні, деталізація та узагальнення роботи.

Тема 66. Зарисовки фігури людини в русі в оточенні екстер'єру (міський пейзаж, вулиця, машини).

Виконання замальовок людей в русі в оточенні екстер'єру. Специфіка виконання швидкого зображення рисунка різними матеріалами.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	денна форма			
	усього	у тому числі		
лаб		с.р.		
<i>1.</i>	<i>2.</i>	<i>3.</i>	<i>4.</i>	
1 курс 1 семестр				
Змістовий модуль 1. Зміст, цілі і завдання навчального рисунку				
Тема 1. Мова та характерні особливості художньо-виразного лінійного рисунку. Відмінності мови художньо-виразного лінійного рисунку від мови креслення.	2	1	1	
Тема 2. Види навчального рисунку. Поняття про рисунок. Історія розвитку реалістичного рисунку. Начерки, їх ціль та завдання.	2	1	1	
Разом за змістовим модулем 1	4	2	2	
Змістовий модуль 2. Лінійно-художнє зображення геометричних фігур				
Тема 3. Розуміння явищ спостережуваної перспективи. Поняття про перспективу. Лінійна і повітряна перспектива.	2	1	1	
Тема 4. Рисунок плоских предметів у перспективному скороченні.	3	2	1	
Тема 5. Рисунок об'ємних предметів прямокутної форми у перспективному скороченні.	4	2	2	
Тема 6. Рисунок предметів у перспективному скороченні. Перспектива кола.	4	2	2	
Тема 7. Рисунок предметів циліндричної форми у перспективному скороченні.	3	2	1	
Тема 8. Рисунок предметів конічної форми у перспективному скороченні.	3	2	1	
Тема 9. Рисунок предметів комбінованої форми у перспективному скороченні.	3	2	1	
Тема 10. Рисунок предметів різної конфігурації у перспективному скороченні.	4	2	2	
Разом за змістовим модулем 2	26	15	11	
Разом за 1 семестр	30	17	13	
1 курс 2 семестр				
Змістовий модуль 3. Світлотіньове зображення з натури				
Тема 11. Рисунок з натури. Значення рисування з натури для виявлення об'ємної форми і просторового розміщення предметів у рисунку. Рисунок з натури натюрморту.	10	6	4	
Тема 12. Засвоєння техніки світлотіньового	4	2	2	

рисунка. Виконання вправ на градацію тону.				
Тема 13. Рисунок натюрморту з групи геометричних тіл на нейтральному тлі.	11	6	5	
Тема 14. Рисунок натюрморту з геометричних тіл і гіпсової вази.	10	6	4	
Тема 15. Рисунок натюрморту з простих предметів побуту .	10	6	4	
Тема 16. Рисунок складок драперії.	10	6	4	
Тема 17. Рисунок складного натюрморту з предметів побуту на тлі драперії.	12	6	6	
Тема 18. Порівняльні особливості різних технік світлотіньових зображень. Замальовки предметів побуту різними графічними матеріалами (олівець, вугіль, сангіна).	8	4	4	
Разом за змістовим модулем 3	75	42	33	
Разом за 2 семестр	75	42	33	
Всього годин за 1 курс	105	59	46	
2 курс 3 семестр				
Змістовий модуль 4. Виконання натюрморту засобами світлотіні				
Тема 19. Послідовність зображення предмета: схематизація, типізація, індивідуалізація, узагальнення. Зображення предметів об'ємної форми. Форма, об'єм, конструкція. Замальовки побутових предметів.	4	2	2	
Тема 20. Композиція рисунка. Організація картинної площини. Вибір формату і масштабу зображення. Композиційні засоби виразності. Рисунок складок драперії різної форми і матеріалу (шовк, сукно, однотонна, з малюнком).	6	4	2	
Тема 21. Рисунок складного натюрморту з 3-4 геометричних тіл на нейтральному тлі.	12	8	4	
Тема 22. Рисунок простої симетричної гіпсової розетки на нейтральному тлі.	12	8	4	
Тема 23. Рисунок асиметричної гіпсової розетки на тлі складок драперії.	13	8	5	
Тема 24. Рисунок гіпсової капітелі.	16	10	6	
Тема 25. Рисунок складного натюрморту з предметів різної форми і матеріалу на тлі складок драперії. Градації світлотіні. Передача об'єму форм у тональному рисунку натюрморту.	12	8	4	
Разом за змістовим модулем 4 і за 3-й семестр	75	48	27	

2 курс 4 семестр				
Змістовий модуль 5. Прийоми виконання зображення у різних техніках				
Тема 26. Предмет і його зовнішні ознаки. Предмет зображення в рисунку. Форма, положення, конструкція, величина, плановість, освітленість, світлотінь, тон і колір, матеріальність і фактура предметів.	4	2	2	
Тема 27. Рисунок натюрморту зі скляних предметів на тлі драперії. Значення освітлення для виявлення об'ємної форми і просторового розміщення предметів у рисунку.	17	9	8	
Тема 28. Рисунок натюрморту з предметів побуту в положенні контражур (на тлі вікна). Світлотіньові градації тону при виявленні об'ємності форми, рельєфу її поверхонь, освітленості та положення в просторі.	18	10	8	
Тема 29. Закон світла і тіней. Малювання побутових предметів. Виконання натюрморту на розвиток відчуття пропорцій. Рисунок натюрморту з 5 предметів різної конфігурації.	14	8	6	
Тема 30. Рисунок комбінованих форм. Технічні прийоми рисунка та способи нанесення штрихів в залежності від характеру об'ємної форми. Замальовки різних предметів побуту на різних рівнях відносно лінії горизонту.	4	2	2	
Тема 31. Основи перспективи у відображенні простору. Рисунок складного натюрморту на комплексне завдання (пропорції, простір, тон, ритм, акцент).	14	8	6	
Тема 32. Принципи виконання рисунка інтер'єру. Рисунок інтер'єру у фронтальному положенні.	10	8	2	
Тема 33. Рисунок інтер'єру у кутовому положенні.	8	6	2	
Тема 34. Рисунок побутових предметів у інтер'єрі (мольберт, крісло і ін.).	4	2	4	
Тема 35. Рисунок натюрморту в інтер'єрі.	10	8	2	
Разом за змістовим модулем 5 і 4-й семестр	105	63	42	
Всього годин за 2 курс	180	111	69	
3 курс 5 семестр				
Змістовий модуль 6. Розвиток зорової пам'яті з природи та з пам'яті				
Тема 36. Зарисовки на розвиток зорової пам'яті з природи та з пам'яті.	6	2	4	
Тема 37. Художньо-виразна техніка зображення	4	2	2	

начерків.				
Тема 38. Виконання замальовок тварин в стані спокою та в русі.	6	2	4	
Тема 39. Рисунок екстер'єру. Замальовки фрагментів архітектури, міського пейзажу.	4	2	2	
Разом за змістовим модулем 6	20	8	12	
Змістовий модуль 7. Вивчення і зображення черепа та елементів голови людини				
Тема 40. Особливості зображення анатомічних форм голови людини.	4	2	2	
Тема 41. Особливості будови черепа людини. Рисунок черепа в трьох положеннях (фас, три чверті, профіль).	24	14	10	
Тема 42. Рисунок гіпсової (обрубовочної) голови за методом Г.Баммеса (три положення).	18	10	8	
Тема 43. Рисунок елементів голови людини з гіпсової маски Давида (око, ніс, губи, вухо).	24	14	10	
Разом за змістовим модулем 7	70	40	30	
Разом за 5 семестр	90	48	42	
3 курс 6 семестр				
Змістовий модуль 8. Вивчення і зображення голови людини				
Тема 44. Рисунок голови людини в реальних пропорційних співвідношеннях.	4	2	2	
Тема 45. Рисунок гіпсової анатомічної голови (екорше).	12	8	4	
Тема 46. Рисунок гіпсової маски Давида.	16	10	6	
Тема 47. Рисунок гіпсової маски Аполлона.	12	8	4	
Тема 48. Рисунок натюрморту з гіпсовою головою Венери.	12	8	4	
Тема 49. Рисунок гіпсової голови реалістичного трактування з чітко вираженою портретною характеристикою (Гаттамелата, Сократ, Вольтер) у трьох положеннях (фас, профіль, три чверті).	22	16	6	
Тема 50. Рисунок гіпсової голови в ракурсі (Лаокоон).	12	8	4	
Разом за змістовим модулем 8	90	60	30	
Разом за 6 семестр	90	60	30	
Всього годин за 3 курс	180	108	72	
4 курс 7 семестр				
Змістовий модуль 9. Вікові та статеві особливості при зображенні голови людини з натури. Портрет				

Тема 51. Зарисовки голови людини в різних поворотах щодо лінії горизонту.	8	4	4	
Тема 52. Зарисовки голови людини різних вікових, етнічних та статевих категорій різними графічними матеріалами (олівець, вугіль, сангіна, туш перо). Портрет дитини, портрет людини похилого віку.	16	8	8	
Тема 53. Рисунок голови людини різних вікових та статевих категорій різними графічними матеріалами. Жіночий плечовий портрет. Чоловічий плечовий портрет.	16	8	8	
Разом за змістовим модулем 9	40	20	20	
Змістовий модуль 10. Плечовий портрет людини				
Тема 54. Рисунок жіночого плечового портрету в головному уборі.	16	8	8	
Тема 55. Рисунок чоловічого плечового портрету з атрибутикою (окуляри, люлька, кепка, капелюх, шарф та ін.).	20	10	10	
Тема 56. Рисунок автопортрету.	14	7	7	
Разом за змістовим модулем 10	50	25	25	
Разом за 7 семестр	90	45	45	
4 курс 8 семестр				
Змістовий модуль 11. Рисунок гіпсових частин і моделей тіла людини та живої моделі з натури				
Тема 57. Рисунок гіпсових деталей фігури людини (кисті, руки, стопи).	10	6	4	
Тема 58. Рисунок деталей фігури людини з натури (руки, долоні, ноги, коліна).	10	6	4	
Тема 59. Рисунок гіпсового жіночого торсу в анфас, профіль (Венера).	10	6	4	
Тема 60. Рисунок чоловічого торсу з живої натури.	10	6	4	
Тема 61. Жіночий поясний портрет з виразним положенням рук.	14	10	4	
Разом за змістовим модулем 11	54	34	20	
Змістовий модуль 12. Рисунок фігури людини				

Тема 62. Рисунок постаті людини. Особливості зображення та пропорційні співвідношення жіночої та чоловічої фігури людини в повний ріст. Зарисовки фігури людини в різних положеннях.	10	6	4	
Тема 63. Рисунок оголеної чоловічої фігури у стані спокою (сидяче, лежаче положення).	12	8	4	
Тема 64. Рисунок оголеної жіночої фігури у стані спокою (сидяче, лежаче положення).	12	8	4	
Тема 65. Рисунок фігури людини в тематичному одязі. Сидяче положення	14	10	4	
Тема 66. Зарисовки фігури людини в русі в оточенні екстер'єру (міський пейзаж, вулиця, машини).	6	4	2	
Разом за змістовим модулем 12	54	36	18	
Разом за семестр 8 семестр	108	70	38	
Всього годин за 4 курс	198	115	83	
Всього	660	390	270	

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1 курс 1 семестр		
1.	Тема 1. Мова і характерні особливості художньо-виразного лінійного рисунка. Відмінності мови художньо-виразного лінійного рисунка від мови креслення.	1
2.	Тема 2. Види навчального рисунка. Поняття про рисунок. Історія розвитку реалістичного рисунка. Начерки, їх ціль і завдання.	1
3.	Тема 3. Розуміння явищ спостережуваної перспективи. Поняття про перспективу. Лінійна і повітряна перспектива.	1
4.	Тема 4. Рисунок плоских предметів у перспективному скороченні.	2
5.	Тема 5. Рисунок об'ємних предметів прямокутної форми у перспективному скороченні.	2
6.	Тема 6. Рисунок предметів у перспективному скороченні. Перспектива круга.	2
7.	Тема 7. Рисунок предметів циліндричної форми у перспективному скороченні.	2
8.	Тема 8. Рисунок предметів конічної форми у перспективному скороченні.	2
9.	Тема 9. Рисунок предметів комбінованої форми у	2

	перспективному скороченні.	
10.	Тема 10. Рисунок предметів різної конфігурації у перспективному скороченні.	2
Разом годин за семестр		17
1 курс 2 семестр		
11.	Рисунок з натури. Значення рисування з натури для виявлення об'ємної форми і просторового розміщення предметів у рисунку. Рисунок з натури натюрморту.	6
12.	Засвоєння техніки світлотіньового рисунка. Виконання вправ на градацію тону.	2
13.	Рисунок натюрморту з групи геометричних тіл на нейтральному тлі.	6
14.	Рисунок натюрморту з геометричних тіл і гіпсової вази.	6
15.	Рисунок натюрморту з простих предметів побуту	6
16.	Рисунок складок драперії	6
17.	Рисунок складного натюрморту з предметів побуту на тлі драперії.	6
18.	Порівняльні особливості різних технік світлотіньових зображень. Замальовки предметів побуту різними графічними матеріалами (олівець, вугіль, сангіна).	4
Разом годин за 2 семестр		42
Усього годин		59
2 курс 3 семестр		
19.	Тема 19. Послідовність зображення предмета: схематизація, типізація, індивідуалізація, узагальнення. Зображення предметів об'ємної форми. Форма, об'єм, конструкція. Замальовки побутових предметів	2
20.	Тема 20. Композиція рисунка. Організація картинної площини. Вибір формату і масштабу зображення. Композиційні засоби виразності. Рисунок складок драперії різної форми і матеріалу (шовк, сукно, однотонна, з малюнком).	4
21.	Тема 21. Рисунок складного натюрморту з 3-4 геометричних тіл на нейтральному тлі.	8
22.	Тема 22. Рисунок простої симетричної гіпсової розетки на нейтральному тлі.	8
23.	Тема 23. Рисунок асиметричної гіпсової розетки на тлі складок драперії.	8
24.	Тема 24. Рисунок гіпсової капітелі.	10
25.	Тема 25. Рисунок складного натюрморту з предметів різної форми і матеріалу на тлі складок драперії. Градації світлотіні. Передача об'єму форм у тональному рисунку натюрморту.	8
Разом годин за 3 семестр		48

2 курс 4 семестр		
26	Тема 26. Предмет і його зовнішні ознаки. Предмет зображення в рисунку. Форма, положення, конструкція, величина, плановість, освітленість, світлотінь, тон і колір, матеріальність і фактура предметів. Замальовки побутових предметів	2
27	Тема 27. Рисунок натюрморту зі скляних предметів на тлі драперії. Значення освітлення для виявлення об'ємної форми і просторового розміщення предметів у рисунку.	9
28.	Тема 28. Рисунок натюрморту з предметів побуту в положенні контражур (на тлі вікна). Світлотіньові градації тону при виявленні об'ємності форми, рельєфу її поверхонь, освітленості та положення в просторі.	10
29	Тема 29. Закон світла і тіней. Малювання побутових предметів. Виконання натюрморту на розвиток відчуття пропорцій. Рисунок натюрморту з 5 предметів різної конфігурації.	8
30	Тема 30. Рисунок комбінованих форм. Технічні прийоми рисунка та способи нанесення штрихів в залежності від характеру об'ємної форми. Замальовки в тоні різних предметів побуту на різних рівнях відносно лінії горизонту.	2
31	Тема 31. Основи перспективи у відображенні простору. Рисунок складного натюрморту на комплексне завдання (пропорції, простір, тон, ритм, акцент).	8
32	Тема 32. Принципи виконання рисунка інтер'єру. Рисунок інтер'єру у фронтальному положенні.	8
33	Тема 33. Рисунок інтер'єру у кутовому положенні.	6
34	Тема 34. Рисунок побутових предметів у інтер'єрі (мольберт, крісло і ін.).	2
35	Тема 35. Рисунок натюрморту в інтер'єрі.	8
	Разом годин за 4 семестр	63
3 курс 5 семестр		
36	Тема 36. Зарисовки на розвиток зорової пам'яті з натури та з пам'яті.	2
37	Тема 37. Художньо-виразна техніка зображення начерків.	2
38	Тема 38. Виконання замальовок тварин в стані спокою та в русі.	2
39	Тема 39. Рисунок екстер'єру. Замальовки фрагментів архітектури, міського пейзажу.	2
40	Тема 40. Особливості зображення анатомічних форм голови людини.	2

41	Тема 41. Особливості будови черепа людини. Рисунок черепа в трьох положеннях (фас, три чверті, профіль).	14
42	Тема 42. Рисунок гіпсової (обрубовочної) голови за методом Г.Баммеса (три положення).	10
43	Тема 43. Рисунок елементів голови людини з гіпсової маски Давида (око, ніс, губи, вухо).	14
	Разом за 5 семестр	48
3 курс 6 семестр		
44	Тема 44. Рисунок голови людини в реальних пропорційних співвідношеннях.	2
45	Тема 45. Рисунок гіпсової анатомічної голови (екорше).	8
46	Тема 46. Рисунок гіпсової маски Давида	10
47	Тема 47. Рисунок гіпсової маски Аполлона.	8
48	Тема 48. Рисунок натюрморту з гіпсовою головою Венери.	8
49	Тема 49. Рисунок гіпсової голови реалістичного трактування з чітко вираженою портретною характеристикою (Гаттамелата, Сократ, Вольтер) у трьох положеннях (фас, профіль, три чверті).	16
50	Тема 50. Рисунок гіпсової голови в ракурсі (Лаокоон).	8
	Разом за 6 семестр	60
4 курс 7 семестр		
51	Тема 51. Зарисовки голови людини в різних поворотах щодо лінії горизонту.	4
52	Тема 52. Зарисовки голови людини різних вікових, етнічних та статевих категорій різними графічними матеріалами (олівець, вугіль, сангіна, туш перо). Портрет дитини, портрет людини похилого віку.	8
53	Тема 53. Рисунок голови людини різних вікових та статевих категорій різними графічними матеріалами. Жіночий плечовий портрет. Чоловічий плечовий портрет.	8
54	Тема 54. Рисунок жіночого плечового портрету в головному уборі.	8
55	Тема 55. Рисунок чоловічого плечового портрету з атрибутикою (окуляри, люлька, кепка, капелюх, шарф та ін.).	10
56	Тема 56. Рисунок автопортрету.	7
	Разом за 7 семестр	45
4 курс 8 семестр		
57	Тема 57. Рисунок гіпсових деталей фігури людини (кисті, руки, стопи).	6
58	Тема 58. Рисунок деталей фігури людини з натури (руки, долоні, ноги, коліна).	6

59	Тема 59. Рисунок гіпсового жіночого торсу в анфас, профіль (Венера).	6
60	Тема 60. Рисунок чоловічого торсу з живої натури.	6
61	Тема 61. Жіночий поясний портрет з виразним положенням рук.	10
62	Тема 62. Рисунок постаті людини. Особливості зображення та пропорційні співвідношення жіночої та чоловічої фігури людини в повний ріст. Зарисовки фігури людини в різних положеннях.	6
63	Тема 63. Рисунок оголеної чоловічої фігури у стані спокою (сидяче, лежаче положення).	8
64	Тема 64. Рисунок оголеної жіночої фігури у стані спокою (сидяче, лежаче положення).	8
65	Тема 65. Рисунок фігури людини в тематичному одязі. Сидяче положення.	10
66	Тема 66. Зарисовки фігури людини в русі в оточенні екстер'єру (міський пейзаж, вулиця, машини).	4
	Разом за семестр 8 семестр	70
	Усього годин	390

7. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1 курс 1 семестр		
1.	Тема 1. Мова та характерні особливості художньо-виразного лінійного рисунку. Відмінності мови художньо-виразного лінійного рисунку від мови креслення. <i>Зарисовки з натури предметів геометричної форми з відображенням лінійно-конструктивної побудови.</i>	1
2.	Тема 2. Види навчального рисунку. Поняття про рисунок. Історія розвитку реалістичного рисунку. Начерки, їх ціль та завдання. <i>Зарисовки з натури предметів побуту різної конфігурації з виявленням конструктивної будови форми.</i>	1
3.	Тема 3. Розуміння явищ спостережуваної перспективи. Поняття про перспективу. Лінійна і повітряна перспектива. <i>Зарисовки з натури овочів і фруктів з передачею освітлення і об'єму.</i>	1
4.	Тема 4. Рисунок плоских предметів у перспективному скороченні.	1

	<i>Лінійний рисунок куба у фронтальному і кутовому положеннях.</i>	
5.	Тема 5. Рисунок об'ємних предметів прямокутної форми у перспективному скороченні. <i>Лінійний рисунок шестигранника у положеннях з відображенням явищ перспективи.</i>	2
6.	Тема 6. Рисунок предметів у перспективному скороченні. Перспектива кола. <i>Лінійний рисунок конуса і циліндра у положеннях з відображенням перспективних скорочень.</i>	2
7.	Тема 7. Рисунок предметів циліндричної форми у перспективному скороченні. <i>Лінійний рисунок квадрата і кола у фронтальному положенні та у перспективному скороченні.</i>	1
8.	Тема 8. Рисунок предметів конічної форми у перспективному скороченні. <i>Тональний рисунок натюрморту з двох предметів побуту.</i>	1
9.	Тема 9. Рисунок предметів комбінованої форми у перспективному скороченні. <i>Тональний рисунок натюрморту з трьох геометричних тіл.</i>	1
10.	Тема 10. Рисунок предметів різної конфігурації у перспективному скороченні. <i>Світлотіньовий рисунок складок драперії.</i>	2
Разом годин за семестр		13
1 курс 2 семестр		
11.	Тема 11. Рисунок з натури. Значення рисування з натури для виявлення об'ємної форми і просторового розміщення предметів у рисунку. Рисунок з натури натюрморту. <i>Тональний рисунок складного натюрморту з предметів побуту різної конфігурації і матеріалу (гіпс, глина, дерево, метал, тканина).</i>	4
12.	Тема 12. Засвоєння техніки світлотіньового рисунка. Виконання вправ на градацію тону. <i>Зарисовки предметів побуту, овочів і фруктів різними графічними матеріалами (олівець, кольорові олівці, туш, сангіна, вугілля, фломастер).</i>	2
13.	Тема 13. Рисунок натюрморту з групи геометричних тіл на нейтральному тлі. <i>Рисунок натюрморту з гіпсових геометричних тіл і фрагменту колони.</i>	5
14.	Тема 14. Рисунок натюрморту з геометричних тіл і	4

	гіпсової вази. <i>Рисунок натюрморту з гіпсовими кулею і розеткою.</i>	
15.	Тема 15. Рисунок натюрморту з простих предметів побуту . <i>Рисунок натюрморту з простих предметів побуту.</i>	4
16.	Тема 16. Рисунок складок драперії. <i>Рисунок складок шовкової драперії.</i>	4
17.	Тема 17. Рисунок складного натюрморту з предметів побуту на тлі драперії. <i>Рисунок складного натюрморту з лежачих предметів на тлі складок драперії.</i>	6
18.	Тема 18. Порівняльні особливості різних технік світлотіньових зображень. Замальовки предметів побуту різними графічними матеріалами (олівець, вугіль, сангіна). <i>Замальовки овочів і фруктів кольоровими олівцями.</i>	4
Всього годин за семестр		33
Усього годин		
2 курс 3 семестр		
19.	Тема 19. Послідовність зображення предмета: схематизація, типізація, індивідуалізація, узагальнення. Зображення предметів об'ємної форми. Форма, об'єм, конструкція. <i>Замальовки предметів об'ємної форми з виявленням їх лінійно-конструктивної побудови і положення в просторі.</i>	2
20	Тема 20. Композиція рисунка. Організація картинної площини. Вибір формату і масштабу зображення. Композиційні засоби виразності. <i>Рисунок складок драперії різної форми і матеріалу (шовк, сукно, однотонна, з малюнком).</i>	2
21.	Тема 21. Рисунок складного натюрморту з 3-4 геометричних тіл на нейтральному тлі. <i>Лінійно-конструктивна побудова групи геометричних тіл різної конфігурації у фронтальному положенні.</i>	4
22.	Тема 22. Рисунок простої симетричної гіпсової розетки на нейтральному тлі. <i>Конструктивно-аналітичний рисунок симетричної гіпсової розетки.</i>	4
23	Тема 23. Рисунок асиметричної гіпсової розетки. <i>Конструктивно-аналітичний рисунок асиметричної гіпсової розетки</i>	5
24	Тема 24. Рисунок гіпсової капітелі. <i>Конструктивно-аналітичний рисунок гіпсової капітелі у різних</i>	6

	<i>положеннях</i>	
25	<p>Тема 25. Рисунок складного натюрморту з предметів різної форми і матеріалу на тлі складок драперії. Градації світлотіні. Передача об'єму форм у тональному рисунку натюрморту.</p> <p><i>Рисунок кімнатної рослини з виявленням пластики, освітленості і об'єму листя.</i></p>	4
	Всього годин за семестр	27
	2 курс 4 семестр	
26	<p>Тема 26. Предмет і його зовнішні ознаки. Предмет зображення в рисунку. Форма, положення, конструкція, величина, плановість, освітленість, світлотінь, тон і колір, матеріальність і фактура предметів.</p> <p><i>Замальовки предметів побуту у різних положеннях</i></p>	2
27	<p>Тема 27. Рисунок натюрморту зі скляних предметів на тлі драперії. Значення освітлення для виявлення об'ємної форми і просторового розміщення предметів у рисунку.</p> <p><i>Рисунок натюрморту зі скляних предметів різної форми і кольору на тлі світлої драперії.</i></p>	8
28	<p>Тема 28. Рисунок натюрморту з предметів побуту в положенні контражур (на тлі вікна). Світлотіньові градації тону при виявленні об'ємності форми, рельєфу її поверхонь, освітленості та положення в просторі.</p> <p><i>Рисунок натюрморту з предметів побуту в положенні контражур (на тлі вікна).</i></p>	8
29	<p>Тема 29. Закон світла і тіней. Малювання побутових предметів. Виконання натюрморту на розвиток відчуття пропорцій. Рисунок натюрморту з 5 предметів різної конфігурації.</p> <p><i>Рисунок складного натюрморту з 5 побутових предметів різної конфігурації.</i></p>	6
30	<p>Тема 30. Рисунок комбінованих форм. Технічні прийоми рисунка та способи нанесення штрихів в залежності від характеру об'ємної форми.</p> <p><i>Замальовки в тоні різних предметів побуту на різних рівнях відносно лінії горизонту.</i></p>	2
31	<p>Тема 31. Основи перспективи у відображенні простору. Малювання складного натюрморту на комплексне завдання (пропорції, простір, тон, ритм, акцент).</p> <p><i>Рисунок натюрморту з предметів різної форми і матеріалу різними графічними матеріалами (на вибір) з відображенням об'єму і освітлення. Штучне та денне освітлення.</i></p>	6

32	Тема 32. Принципи виконання рисунка інтер'єру. Рисунок інтер'єру у фронтальному положенні. <i>Зарисовки інтер'єру у фронтальному положенні. Рисунок фрагменту інтер'єру з відкритими дверима.</i>	2
33	Тема 33. Рисунок інтер'єру у кутовому положенні. <i>Зарисовки інтер'єру у кутовому положенні.</i>	2
34	Тема 34. Рисунок побутових предметів у інтер'єрі (мольберт, крісло і ін.). <i>Рисунок побутових предметів у інтер'єрі.</i>	4
35	Тема 35. Рисунок натюрморту в інтер'єрі. <i>Конструктивний рисунок натюрморту в інтер'єрі</i>	2
Усього годин за семестр		42
3 курс 5 семестр		
36	Тема 36. Зарисовки на розвиток зорової пам'яті з натури та з пам'яті. <i>Лінійно-конструктивні замальовки побутових предметів у різних пропорційних співвідношеннях.</i>	4
37	Тема 37. Художньо-виразна техніка зображення начерків. <i>Виконання начерків різних предметів.</i>	2
38	Тема 38. Виконання замальовок тварин в стані спокою та в русі. <i>Виконання замальовок тварин в стані спокою та в русі.</i>	4
39	Тема 39. Рисунок екстер'єру. Замальовки фрагментів архітектури, міського пейзажу. <i>Рисунок екстер'єру у фронтальному і кутовому положеннях.</i>	2
40	Тема 40. Особливості зображення анатомічних форм голови людини. <i>Рисунок пропорційної схеми голови людини.</i>	2
41	Тема 41. Особливості будови черепа людини. Рисунок черепа в трьох положеннях (фас, три чверті, профіль). <i>Схематичні замальовки черепа у фронтальному і боковому положеннях.</i>	10
42	Тема 42. Рисунок гіпсової (обрубовочної) голови за методом Г.Баммеса (три положення). <i>Схематичні рисунки голови людини за методом Г.Баммеса.</i>	8
43	Тема 43. Рисунок елементів голови людини з гіпсової маски Давида (око, ніс, губи, вухо). <i>Замальовки елементів голови людини (око, ніс, губи, вухо).</i>	10
Разом за 5 семестр		42
3 курс 6 семестр		

44	Тема 44. Рисунок голови людини в реальних пропорційних співвідношеннях. <i>Схематичні замальовки голови людини у різних положеннях</i>	2
45	Тема 45. Рисунок гіпсової анатомічної голови (екорше). <i>Замальовки гіпсової голови у різних положеннях</i>	4
46	Тема 46. Рисунок гіпсової маски Давида. <i>Рисунок гіпсової маски Давида в трьох четвертному положенні.</i>	6
47	Тема 47. Рисунок гіпсової маски Аполлона. <i>Рисунок гіпсової маски Аполлона в трьох четвертному положенні. Штучне та денне освітлення.</i>	4
48	Тема 48. Рисунок натюрморту з гіпсовою головою Венери. <i>Рисунок гіпсової голови Венери у профільному положенні. Штучне та денне освітлення.</i>	4
49	Тема 49. Рисунок гіпсової голови реалістичного трактування з чітко вираженою портретною характеристикою (Гаттамелата, Сократ, Вольтер) у трьох положеннях (фас, профіль, три чверті). <i>Рисунок гіпсової голови реалістичного трактування з чітко вираженою портретною характеристикою.</i>	6
50	Тема 50. Рисунок гіпсової голови в ракурсі (Лаокоон). <i>Схематичні замальовки гіпсової голови у різних положеннях</i>	4
Разом заб семестр		60
4 курс 7 семестр		
51	Тема 51. Зарисовки голови людини в різних поворотах щодо лінії горизонту. <i>Зарисовки голови людини в різних поворотах щодо лінії горизонту.</i>	4
52	Тема 52. Зарисовки голови людини різних вікових, етнічних та статевих категорій різними графічними матеріалами (олівець, вугіль, сангіна, туш перо). Портрет дитини, портрет людини похилого віку. <i>Зарисовки голови людини різних вікових, етнічних та статевих категорій різними графічними матеріалами Портрет дитини, портрет людини похилого віку.</i>	8
53	Тема 53. Рисунок голови людини різних вікових та статевих категорій різними графічними матеріалами. Жіночий плечовий портрет. Чоловічий плечовий портрет. <i>Рисунок голови людини різних вікових та статевих категорій різними графічними матеріалами.</i>	8

54	Тема 54. Рисунок жіночого плечового портрету в головному уборі. <i>Начерки голови людини у головному уборі (жіноча модель).</i>	8
55	Тема 55. Рисунок чоловічого плечового портрету з атрибутикою (окуляри, люлька, кепка, капелюх, шарф та ін.). <i>Начерки голови людини (чоловіча модель). Виявлення анатомічної будови, конструкції.</i>	10
56	Тема 56. Рисунок автопортрету. <i>Рисунок автопортрету.</i>	7
Разом за 7 семестр		45
4 курс 8 семестр		
57	Тема 57. Рисунок гіпсових деталей фігури людини (кисті, руки, стопи). <i>Зарисовки з натури гіпсової моделі стопи.</i>	4
58	Тема 58. Рисунок деталей фігури людини з натури (руки, долоні, ноги, коліна). <i>Зарисовки з натури рук і ніг у різних ракурсах. Виявлення анатомічної будови, конструкції, положення.</i>	4
59	Тема 59. Рисунок гіпсового жіночого торсу в анфас, профіль (Венера). <i>Зарисовки скелета людини в різних положеннях. Виявлення конструкції пропорцій.</i>	4
60	Тема 60. Рисунок чоловічого торсу з живої натури. <i>Зарисовки м'язів жіночої фігури (плечової частини та тулуба). Виявлення анатомічної будови, конструкції, положення.</i>	4
61	Тема 61. Жіночий поясний портрет з виразним положенням рук. <i>Зарисовки м'язів жіночої фігури (пояс нижніх кінцівок). Виявлення анатомічної будови, конструкції, положення.</i>	4
62	Тема 62. Рисунок постаті людини. Особливості зображення та пропорційні співвідношення жіночої та чоловічої фігури людини в повний ріст. Зарисовки фігури людини в різних положеннях. <i>Зарисовки м'язів чоловічої фігури у повний зріст, положення профіль. Виявлення анатомічної будови, конструкції, положення.</i>	4
63	Тема 63. Рисунок оголеної чоловічої фігури у стані спокою (сидяче, лежаче положення). <i>Зарисовки м'язів чоловічої фігури у повних ріст, положення ззаду. Виявлення анатомічної будови, конструкції, положення.</i>	4

64	Тема 64. Рисунок оголеної жіночої фігури у стані спокою (сидяче, лежаче положення). <i>Зарисовки оголеної жіночої фігури (сидяче, лежаче положення).</i>	4
65	Тема 65. Рисунок фігури людини в тематичному одязі. Сидяче положення	4
66	Тема 66. Зарисовки фігури людини в русі в оточенні екстер'єру. (міський пейзаж, вулиця, машини).	2
	Разом за семестр 8 семестр	38
	Усього годин за рік	270

8. Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів фахової передвищої освіти з навчальної дисципліни «Рисунок»

Оцінка «5», «відмінно» ставиться, якщо здобувач фахової передвищої освіти виконав повний обсяг роботи на належному рівні: композиційно правильно розміщено зображення на площині аркушу паперу; грамотно виконана лінійно-конструктивна побудова рисунка з дотриманням пропорцій предметів; вірно передано світлотінь та об'єм; досконало передано властивості матеріалу.

Оцінка «4», «добре» ставиться, якщо здобувач фахової передвищої освіти виконав повний обсяг роботи, але допущено незначні помилки: композиційне розміщення зображення на площині аркушу паперу з незначним порушенням пропорцій; студент володіє засобами світлотіні та виражальними засобами рисунку.

Оцінку «3», «задовільно» ставиться, якщо здобувач фахової передвищої освіти виконав повний обсяг роботи, але в роботі допущені помилки: невдало композиційне розміщення зображення на площині аркушу паперу з порушенням пропорцій; студент слабо володіє засобами світлотіні та виражальними засобами рисунку.

Оцінку «2», «незадовільно» ставиться, якщо здобувач фахової передвищої освіти при виконанні завдання, здобувач допустився ряду помилок: невдало розмістив зображення на аркуші з недотриманням пропорцій зображення; відсутні знання з лінійно-конструктивної та світлотіньової побудови об'єму, не передано фактуру матеріалу.

9. Методи навчання

1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності: вступний і поточний інструктаж; усне пояснення; схематичні малюнки на дошці і на полях роботи студента; ілюстрування; демонстрування; самостійне спостереження; практична робота; творчі завдання.

2. Методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: стимулювання обов'язку і відповідальності у навчанні, опора на життєвий і професійний досвід здобувачів, створення відчуття успіху у навчанні.

10. Методи контролю

Поточний контроль: поточні перегляди практичних завдань.

Підсумкове семестрове та річне оцінювання; підсумковий перегляд рисунків за семестр і за рік; залік; екзамен.

11. Методичне забезпечення

Підручники; навчально-методичні посібники; конспекти лабораторних занять, інструкційні картки лабораторних занять, комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни; нормативні документи; ілюстративні матеріали (зразки робіт студентів, фото, репродукції, ксерокопії, таблиці, схеми тощо).

12. Рекомендована література

Базова

1. Аккізов К. Вчимося малювати. Крок за кроком. Харків : «Клуб сімейного Дозвілля», 2010. 128 с.
2. Босанець Л.В. Художні техніки рисунка: навчальний посібник. Одеса : ОДПІ, 2008.
3. Гілязова Н. М. Рисунок. Живопис: навчальний посібник. Гілязова Н. М. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2020. 112 с.
4. Боднар О.Я. Золотий переріз і неевклідова геометрія в науці та мистецтві: Монографія. Львів : НВФ «Українські технологія», 2005. 198 с.
5. Жаворонков П.В. Рисунок. Методи зображення на площині: методичний посібник. Вижниця : Черемош, 2014.
6. Касьян Т.К. Рисунок: навчально-методичний посібник. Черкаси : ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2012.
7. Кириченко М. А., Кириченко І. М.. Основи образотворчої грамоти : навч. посіб. для студентів ВНЗ. Вид.2-ге. перероб. і допов. Київ : Вища школа, 2002. 190 с.
8. Клименюк Т.М. Креслення, рисунок, композиція: навчальний посібник. Львів : Львівська Політехніка, 2012.
9. Опанашук М., Опанашук О. Емоційна природа рисунку: навчальний посібник. Львів : 2013. 114 с.
10. Перепадя В. Рисунок. Проблеми творчості в навчальному процесі. Львів : «Палітра друку», 2003. 288 с.
11. Прокопович Т.А. Рисунок, як основа в живописі та скульптурі. Актуальні проблеми розвитку українського мистецтва: культурологічний, мистецтвознавчий, педагогічний аспекти: матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф., Луцьк, 29 трав., 2020. Вип.1. С. 86-89.

12. Резніченко М. І., Твердохлібова Я. М. Художня графіка.: Навчально-методичний посібник для студентів художньо-графічних факультетів/ М. І. Резніченко, Я. М. Твердохлібова. Тернопіль : Навчальна книга, 2011. 272 с.

13. Сухенко В.О. Рисунок. Київ: «BONAMENTE», 2004. 176 с.

14. Теоретичні і методичні основи образотворчого мистецтва (для здобувачів другого освітнього рівня (магістр) спеціальності 014 «Середня освіта. Образотворче мистецтво»): навчально-педагогічний посібник. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2022. 80 с.

15. Туманов І. М. Рисунок, живопис, скульптура: навч. посібник. Львів : Аверс, 2010. 496с.

Додаткова

1. Дворник Ю. В. Жива вода рисунка. Тернопіль: Навчальна книга «Богдан», 2009. 179 с.

2. Гула Є. П. Пластична анатомія – основа рисунка. Київська спілка художників книги. Київ : 2013. 344 с.

3. Клименюк Т. М. Креслення, рисунок, композиція: навч. посібник для студ. ВНЗ. Видавництво львівської політехніки. Львів : 2012. 300 с.

4. Колесніков В. Г., Осипчук М. В., Басанець О. П. Рисунок: навч. посібник для студ. ВНЗ. Київ : КНУТД, 2008. 148 с.

5. Сухенко В.О. Рисунок. Навчальний посібник. Київ : ВСЖА МЕ>ПЕ, 2004. 184 с.